

بزرگداشت شاهنامه فردوسی در تاجیکستان

مجله گرامی آشنا

محترماً چون از طرف کمیته تدارکات جشن هزاره شاهنامه فردوسی در تاجیکستان در مورد مراسمی که قرار است جهت بزرگداشت فردوسی در حد فاصل تاریخ ۱۴ تا ۱۹ شهریور سال جاری در تاجیکستان برگزار شود، اعلامیه ای وسیله آقای حمزه کمال ریاست بنیاد فرهنگ ملی تاجیکستان برای اینجانب فرستاده شده است، حیف دانستم که این اعلامیه که نموداری از ارتباطات قلبی و فرهنگی مردم این دو کشور میباشد، در جراند - ایران انعکاس نیابد. کلماتی نظیر (ذمیمه - احمیت - جمع بست) کلماتی هستند که عزیزان تاجیک ما به همین شکل بکار می‌بندند لطفاً غلط املائی تصور نفرمائید.

اگر روزی، بین سه کشور فارسی زبان، یک فرهنگستان مشترک بوجود آمد، تمام واژه‌ها مشترک خواهند گردید.

با احترام
ن. ر.

بزرگداشت شاهنامه فردوسی در تاجیکستان

شاهنامه حکیم ابوالقاسم فردوسی از بزرگترین شاهکارهای ادبیات مردم فارسی زبان بوده در گنجینه تمدن جهان چون در دانه گران بها جای گرفته است، از این جاست که در طول هزارسال این شاه اثر توجه عالمیان را بخود جلب کرده مورد پسند و استفاده خاص و عام قرار گرفته است. این شاهکار بی نظیر نظم نه تنها تمدن ایران باستان را احیاء میکند، گزشته پرافتخار مردمان ایرانی نژاد را در سیمای قهرمانان و پهلوانان، شاهان و نامداران و بوسیله قصه و روایات و امثال و حکم بازگو مینماید، بلکه گنجینه پربهای اندیشه های بلند اخلاقی و اجتماعی و فلسفی میباشد، که امروز هم ارزشهای والای خود را نگاه داشته اند و برای هدایت و راهنمای مردم براه نیک زندگی و تحکیم صلح و عدالت در جهان خدمت می‌کنند.

با توجه بارزهای بلند شاهنامه بیژوال فردوسی چند سال قبل سازمان جهانی یونسکو بزرگداشت هزارمین سال تدوین آن را در کشورهای دنیا اعلان نمود. تجلیل شاهنامه بطور خیلی باشکوه در کشورهای مختلف عالم و از جمله در سرزمین وارثان آن ایران و افغانستان صورت گرفت و باین مناسبت چندین گردهمائی و کنفرانس علمی برگزار شدند، دهها جلد کتب علمی انتشار یافتند و خود شاه اثر به چندین زبان دیار ترجمه و چاپ گردید.

متأسفانه وضع ناآرام و متشنج در تاجیکستان برای تجلیل هزاره شاهنامه در آن زمان امکان نداد. اینک صرف نظر از مشکلات اقتصادی دولت تاجیکستان تصمیم گرفت که از ۵ تا ۱۰

سپتامبر ۱۹۹۴ مطابق با ۱۴ تا ۱۹ شهریور ۱۳۷۳ در کلیه شهر و نواحی جمهوری هزاره شاهنامه بیژوال فردوسی تجلیل گردد. با این مقصد ریاست شورای عالی جمهوری تاجیکستان قرار مخصوص صادر کرد و کمیته تدارکات جشن هزاره شاهنامه فردوسی را تأسیس نمود، که سروری آن را معاون اول رئیس شورای عالی جمهوری تاجیکستان **عبدالمجید داستیاف** بر عهده دارد.

برای مردم تاجیک که همپای مردم ایران و افغانستان وارثان شاهنامه بیژوال میباشدند، این اثر خیلی عزیز و مقدس است. شاهنامه خوانی / در ایران نقالی / در طول عصرها بیک سنت معمولی فرهنگ مردمی تاجیکستان تبدیل یافته بود. بی سبب نیست که در قرن ۲۰، بعد از بالفبای لاتین عوض شدن حروف عربی نیز شاهنامه فردوسی از اولین اثرهای بود، که قسمتهای جداگانه آن باین خط نشر گردیده است. هنوز سالهای ۱۹۲۰ ادیب و دانشمند معروف تاجیک **صدرالدین عینی** درباره شاهنامه فردوسی رساله پرارزش علمی تألیف کرده ضمن مسائل دیگر از جمله نکته ای را هم بشوت رساند که این شاه اثر با زبان و گویشهای مردم تاجیک رابطه نزدیک دارد و بسیار کلمه و تعبیرهای متروک آن را در گویشهای تاجیکی پیدا کردن ممکن است.

در تاجیکستان قسمتهای گوناگون شاهنامه فردوسی بارها در شکن کتاب جداگانه مطبوع رسیده، بطور مکمل هم دوبار در نه جلد با تعداد زیاد نشر شده است. درباره موضوعات و محتویات اثر و ارزشهای بلند آن چندین رساله علمی تألیف شده است. در کلیه مدارس متوسطه جمهوری شرح حال فردوسی و شاهنامه او بطور مفصل تدریس میشود. از روی این شاه اثر فیلمهای جالبی چون «کاوه آهنگر»، «داستان رستم»، «رستم و سهراب»، «داستان سیاوش» بنوار گرفته شده اند که اکثر آنها در آزمونهای گوناگون برنده گشته اند. در اساس داستانهای جداگانه شاهنامه یک سلسله نمایشنامه ها آفریده شده اند. امروزها درامنویس شناخته تاجیک **مهمان بختی** نمایشنامه تازه ای را به اتمام رسانده است که آن را در روزهای جشن تئاترهای جمهوری بمعرض نمایش خواهند گذاشت. نویسنده معروف تاجیک **ساتم الوفزاده** داستانهای شاهنامه را برای نوسان بشر برگرداند. او همچنین رُمان «فردوسی» را تألیف کرد، که از روزگار پیرفاجعه شاعر بزرگ حکایت مینماید.

سالهای آخر بمناسبت جشن هزاره شاهنامه فردوسی تحقیق و نشر این شاه اثر در تاجیکستان خیلی وسعت پیدا کرد. در انستیتوی زبان و ادبیات رودکی آکادمی علوم تاجیکستان یک

گروه محققان باموزش شاهنامه و از جمله به تدوین فرهنگ مکمل آن مشغولند. این کار مهم و پردامنه با همکاری شاهنامه شناس معروف **محمد نوری عثمانوف** صورت میگیرد. چندی قبل از این در مؤسسات چاپ و انتشارات جمهوری یک سلسله مجموعه چون «شاهبیت‌های شاهنامه»، «اندرزنامه فردوسی»، «صد پند فردوسی» نشر شد که شامل پند و اندرزهای حکیمانۀ شاعر بزرگ بوده، ارزش بلند اخلاقی و تربیتی دارند. مجموعه دیگری، که تحت عنوان «فردوسی در شعر دنیا» چاپ شد، اشعار در ستایش فردوسی و شاهنامه او سروده شاعران کشورهای گوناگون را فرا میگیرد. در روزنامه و مجلات تاجیکستان مقالات زیادی راجع به شاهنامه بطبع میرسند، که به تحقیق جنبه های گوناگون ناشناخته شاه اثر بخشیده میشوند [= اختصاص می یابند]. همچنین مقاله های بهترین دانشمندان ایرانی مجتبی مینوی، عبدالحسین زرین کوب، اسلامی ندوشن، محمد امین ریاحی، غلامحسین یوسفی، قدمعلی سرامی، بهروز ثروتیان، باقر پرهام، خسرو فرشیدورد، جابر عناصری، ایرج وامقی و امثال اینها نشر شدند. مجله «فرهنگ» با کمک و همکاری سفارت جمهوری اسلامی ایران در دوشنبه ذمیمه ای [=ضمیمه ای] تحت عنوان «ارمغان» انتشار نمود، که کاملاً از مقالات دانشمندان ایران درباره شاهنامه مرتب یافته است. در روزهای جشن شماره دوم آن انتشار خواهد یافت، که آن هم از مقالات پرارزش دانشمندان ایرانی راجع به فردوسی و شاهنامه عبارت خواهد بود.

بمناسبت جشن همچنین داستانهای جداگانه شاهنامه تجدید چاپ خواهند شد. رساله های علمی دانشمندان راجع به احوال فردوسی و ارزشهای شاهنامه انتشار مییابند. از جمله رساله شاهنامه شناس جوانمرگ تاجیک شادی اسرار راجع بداستان سیاوش، رساله های «زیباشناسی» فردوسی، «سیمای فردوسی» در سخن فارسی، «گفتار درباره فردوسی»، «حکایات خلق درباره شاهنامه و فردوسی»، «خیام و فردوسی»، «واژه های نظامی در شاهنامه فردوسی»، «فهرست کتابشناسی فردوسی» و کتب دیگر در دست چاپند.

تا روزهای جشن نشر لوحه و ورقه ها با ثبت شاهبیت‌هایی از شاهنامه در نظر داشته شده است. طبق نقشه تدبیرهای جشن برگزارای آموهنای شاهنامه خوانی در همه شهر و نواحی و مؤسسات مدارس عالی و متوسطه جمهوری ادامه دارد. در این آزمونها که اهمیت [=اهمیت] بزرگ معرفتی و تربیتی دارند، بهترین راویان و نقالان شاهنامه تعیین میگرددند. آزمون در روزهای جشن جمعیت میشود. چندی پیش وزارت معارف جمهوری با همکاری وزارت

مطبوعات و ریاست آکادمی علوم تاجیکستان کنفرانس علمی و عملی را در موضوع «شاهنامه و تعلیم آن در مکتبهای تحصیل همگانی، متوسطه و عالی تشکیل نمود که در آن همپای دانشمندان و استادان و معلمان مدارس عالی و متوسطه طابعلمان مدارس نیز سخنرانی کردند. تا آغاز کنفرانس مجموعه مقالات «شاهنامه در مکتب» چاپ گردید که در آن مسائل گوناگون تعلیم و تدریس این شاه اثر مورد بررسی قرار گرفته است.

برنامه کنفرانس علمی که در آکادمی علوم تاجیکستان بمناسبت هزارۀ شاهنامه برگزار شد نیز خیلی رنگین و جالب بوده محققان رشته های تاریخ و فلسفه، ادبیاتشناسی و زبانشناسی، باستانشناسی و زیباشناسی پیرامون مسائل گوناگون شاهنامه سخنرانی نموده دستاورد و باز یافتههای علمی خود را ارائه داشتند.

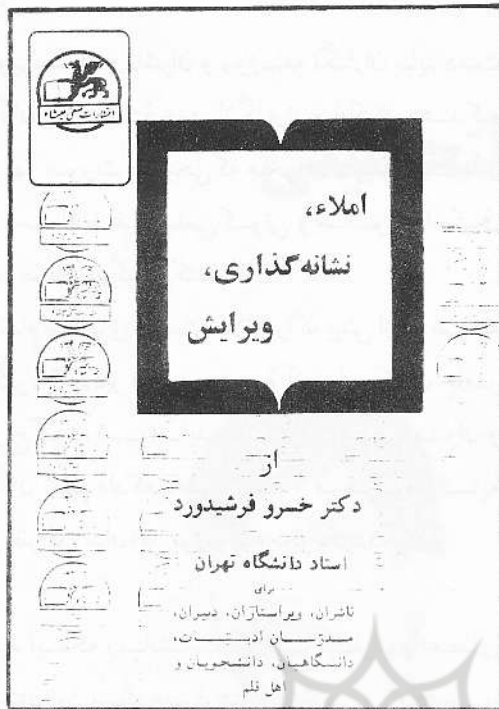
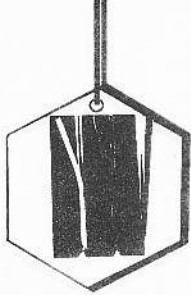
بجشن هزارۀ شاهنامه شهرداری دوشنبه نیز آمادگی هر جانبه میبندد. از جمله در نزد مجسمه فردوسی که در مرکز شهر قد افراخته است، گلگشت شاهنامه بنیاد خواهد شد، که در آینده سیرگاه مردم گشته، در آنجا پیکره های قهرمانان محبوب خلق رستم و سهراب، بیژن و منیژه، سیاوش و کاوه و امثال آنها گذاشته خواهد شد. همچنین کوچه و میدانهای دوشنبه و شهر و نواحی دیگر جمهوری با لوحه و ورقه های شامل شاهبیت‌های فردوسی آرایش مییابند.

مهمترین تدبیر جشن هزارۀ شاهنامه بیشک کنگره بین المللی علمی تحت عنوان «احمیت [=اهمیت] جهانی شاهنامه فردوسی» خواهد بود، که در آن دانشمندان تاجیک و شاهنامه شناسان شناخته کشورهای گوناگون دنیا ثمره کاوشهای پیگیرانه علمی خود را پیرامون روزگار و آثار فردوسی و مسائل مبرم شاهنامه عرضه خواهند کرد.

البته اجراء تدبیرهای مذکور در وضع کنونی جمهوری که گرفتار بحران اقتصادی است، بدون کمک هواداران این شاه اثر، سروران کارخانه و شرکته، صاحبکاران و تاجران وطنی و خارجی از امکان بیرون است. از این رو کمیته تدارکات جشن هزارۀ شاهنامه حساب مخصوص بانکی باز نموده مطمئن است همه آنها که شاهنامه بیزوال فردوسی برایشان عزیز است، در بزرگداشت آن سهیم خواهند بود.

حساب ارزی در بانک ملی تاجیکستان: N-R001076907
نشانی: کمیته تدارکات، تاجیکستان، شهر دوشنبه، خیابان رودکی ۴۲، خانه ۸۹

میرزا ملا احمد
دبیر کمیته تدارکات جشن هزاره
شاهنامه فردوسی در تاجیکستان

املاء، نشانه گذاری، ویرایش.

از دکتر خسرو فرشیدپورد، انتشارات صفی علیشاه زمستان ۱۳۷۲.

کتایبست با دیدی تازه درباره املاء فارسی و نشانه گذاری که با کتابهای دیگر املاء - که مبتنی است بر جدانویسی «می» و «ب» و «است» و یکسان کردن املاء - تفاوت دارد. مؤلف این کار را بر خلاف اصول زبانشناسی و مغایر با روح خط فارسی و مخالف مصالح فرهنگی ایران میدانند و معتقد است هم اتصال «می» و «است» و «را» درست است (مانند «میروند» «پاکست» و «آنرا» و «اینست») و هم انفصال آنها (مثل «می رود» «پاک است» و «آن را» و «این است») و مؤلف بر این اساس پیشنهاد میکند:

۱- معلمان زبان و ادبیات نباید اتصال «می» و «ب» و «است» و موارد دیگر صحیح املائی را برای شاگردان غلط بگیرند. چه اینها غلط نیستند و غلط گرفتن آنها خود غلطی فاحش است. غلط گرفتن نابخردانه شکل‌های درست املائی سبب محو قسمتی از خط فارسی و حذف بخشی از فرهنگ

تاریخ مختصر زبان فارسی

دکتر محسن ابوالقاسمی، ۱۰۰ صفحه، چاپ بنیاد اندیشه اسلامی

خرداد ۱۳۷۲ - بهاء ۱۰۰۰ ریال

زبان فارسی را تاریخی است دیرینه از پیش از اسلام که اغلب واژه‌ها و تعابیر آن روزگار بعینه به فارسی امروز منتقل شده و به همان شکل به کار می‌رود هرچند که خط آن تغییر یافته است. اما آشنایی با چگونگی تحول و دگرگونی این زبان بر هر دانشجوی زبان و ادبیات فارسی ضروری است. بدین منظور مجله آشنا در سال ۷۲ شمسی پیشنهادی را خدمت استاد دکتر محسن ابوالقاسمی ارائه کرد که با حسن استقبال ایشان مواجه شد و نتیجه آن سه مقاله مفصل و متین گردید که در شماره های ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ آشنا به چاپ رسید. از آنجا که این مقالات خود به عنوان متن درسی مورد نیاز دانشجویان رشته های زبان و ادبیات فارسی و زبانهای باستانی بود مجله آشنا اقدام به چاپ آنها به صورت کتاب نمود که این کتاب هم اکنون چاپ شده است و علاقمندان می توانند با آدرس مجله آشنا تماس بگیرند و نسبت به خرید آن اقدام کنند.

آثار عربی

- ۱۰- شرح قطعۀ نعمت خان عالی شیرازی
  - ۱۱- غزلان الهند
  - ۱۲- مثنوی طلسم اعظم
  - ۱۳- مثنوی در صفت مدینه
  - ۱۴- مثنوی سراپای معشوق
  - ۱۵- مثنوی معراج الکمال تکملۀ امواج الخیال
  - ۱۶- قصیده در تعزیت میرعبدالجلیل و میرسیدمحمد شاعر بلگرامی
  - ۱۷- مثنوی در جواب مثنوی میرعبدالجلیل بلگرامی
  - ۱۸- سفرنامه آزاد
  - ۱۹- مثنوی در تاریخ شهدای جنگ نواب سربلندخان با راجه ابهی سینگ زمیندار ماروار
  - ۲۰- انیس المحققین
  - ۲۱- چند منظومه و رساله... ■
- ۱- سیحۀ المرجان فی آثار هندوستان
  - ۲- ضوء الدراری شرح صحیح البخاری
  - ۳- شفاء العلیل فی اصلاح کلام ابوالطیب المتنبی
  - ۴- شمامة العنبر فی ما ورد فی الهند من سید البشر
  - ۵- مثنوی مظهر البرکات (در هفت دفتر)
  - ۶- دواوین (حدود ده هزار بیت)
  - ۷- السبعة السیارة
  - ۸- تسلیة الفؤاد فی قصاید الآزاد
  - ۹- مرآة الجمال (مثنوی در تعریف معشوق)
  - ۱۰- کشکول
  - ۱۱- الأمثلة المترشحة من القریحة
  - ۱۲- قصیده همزائیہ
  - ۱۳- اوج الصبا فی مدح المصطفی
  - ۱۴- نصاب القصیده فی التغزل
  - ۱۵- مکتوبات حضرت مجدد

پوزش و تصحیح

مقاله بیژن نامه (۱) از آقای دکتر وامقی که در شماره ۱۵ مجله آشنا به چاپ رسید دارای یکی دو اشتباه بود که با عرض پوزش از نویسنده محترم و خوانندگان مقاله صحیح آنرا در اینجا ذکر می کنیم.

ص ۸: ستون دوم پس از:

پریزاده ای یا سیاوخشیا

که دل را به مهرت همی تخشیا

این نکته افتاده است:

می گوید:

سیاوش نیم نز (نه از) پریزادگان

از ایرانم، از شهر آزادگان

ص ۹: ستون اول، پس از بیت:

اگر شاه خواهد که بیند ز من

دلیری نمودن بدین انجمن

یک یا دو بیت افتاده است.

آثار فارسی

- ۱- تذکرۀ ید بیضا
- ۲- سرو آزاد
- ۳- خزانه عامره
- ۴- مآثر الکلام تاریخ بلگرام
- ۵- شجره طیبه
- ۶- روضه الاولیاء
- ۷- سند السعادات فی حسن خاتمة السادات
- ۸- دیوان شعر آزاد (حدود ده هزار بیت)
- ۹- بیاض اشعار آزاد